

FYLKESMANNEN I
MØRE OG ROMSDAL

NKK
Veien til viten!

KOSTRA – økonomiske analyser av kommunal tjenesteproduksjon

Økonomisjefsamling 23.10.17

KS KONSULENT

Seniorrådgiver *Chriss Madsen*, KS-Konsulent as

<http://www.kskonsulent.no/>

Chriss Madsen

- Seniorrådgiver KS-Konsulent AS
  - Jobber særlig med kommunal analyse, styring, kvalitetsindikatorer og KOSTRA
- Kommunalkandidat fra Høgskolen i Oslo og videreutdanning i helse og sosialpolitikk fra Høgskolen i Oslo
- 12 års erfaring fra kommunal virksomhet
- 4,5 år i KS faggruppe EffektiviseringsNettverkene
- Bred erfaring som prosjektleder og FoU-fagansvarlig

Visjon
Kompetente kommuner – lokale løsninger
Verdier
Utfordrende og dedikert

Agenda:

- 1. KOSTRA - økonomiske analyser av kommunal tjenesteproduksjon**
  - Intro og oppstart – hvordan starter vi en KOSTRA-analyse?
  - Hvordan finne riktig sammenlikningsgrunnlag?
- 2. Gjennomgang av KS-modell** – «Hvordan prioriteres tjenestene korrigerert for forskjeller i utgiftsbehov og nivå på frie inntekter»
- 3. KOSTRA-dypdykk i pleie og omsorg**
  - Hva påvirker utgiftsnivået?
  - Hvilke KOSTRA-indikatorer er de viktigste i fht analyse og styring?
  - Og, hvordan bruke de riktige KOSTRA-indikatorene for å vise tjenestenes profil og mulige handlingsrom?
- 4. Kort om kvalitet og eksempler på indikatorer for objektiv kvalitet innenfor pleie og omsorg**

Still spørsmål underveis

KOSTRA og økonomiske analyser av tjenesteproduksjonen

Bakgrunn - hvorfor ønsker vi en KOSTRA-analyse?

- Omstilling, effektivisering, endrede rammebetingelser, demografi og endring i prioritering mellom tjenester +++

Formål og hensikt - Hva vil vi oppnå med en KOSTRA-analyse?

- Innsikt i tjenestene
- Finne mulig handlingsrom
- Kvalitetssikring av tall inkl. supplerings med lokal info.

Bedre styring...

- Opplæring
- Involvering

Avgjørende for å skape et godt grunnlag for endringsprosesser

Ressurser

= Økonomisk innsats/ kostnader (KOSTRA-tall)

Brukere

= Antall *brukere* av en definert tjeneste

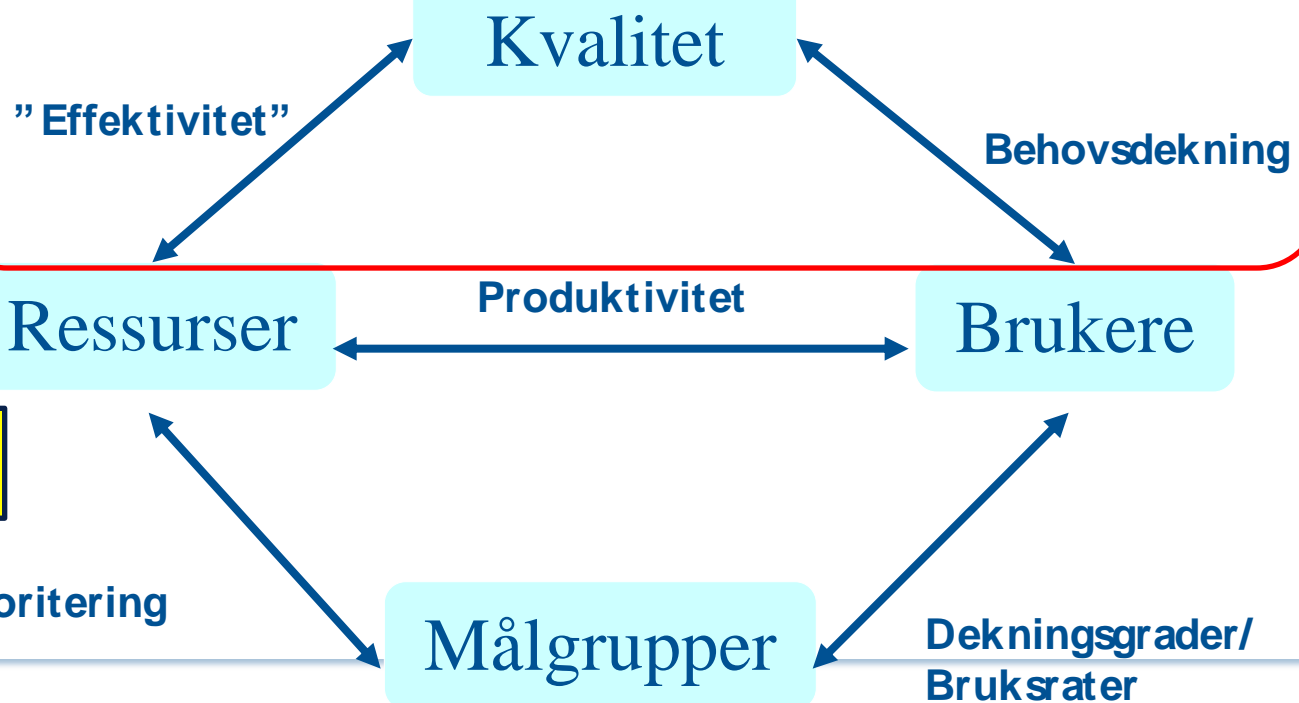
Målgrupper

= Antall *potensielle mottakere* av en tjeneste

Kvalitet

= Objektiv (målt) og subjektiv (opplevd) kvalitet

Hvilken informasjon er det vi mangler» for vite om vi har gode og effektive tjenester?

KOSTRA:

Med utgangspunkt i modellen kan det stilles noen spørsmål om sammenhenger mellom nøkkeltallene:

1. Fører **høy ressursbruk** (prioritering) av et tjenesteområde i kommunen til høye bruksrater (at mange mottar tjenester) eller tas høy ressursbruk ut i høye enhetskostnader (lav produktivitet)?
2. **Hvis mange mottar tjenester** (høye bruksrater); klarer man å sikre kvalitet på tjenestene som er tilpasset brukernes faktiske behov?
3. Gitt **høye enhetskostnader** (lav produktivitet): Fører dette til at kommunen yter tjenester med høy kvalitet eller at det kun ytes mer tjenester per mottaker?

Hvordan finne riktig sammenlikningsgrunnlag?

Hvem skal man sammenligne seg med og hvorfor?

Det er vanlig å velge sammenlikningskommuner/utvalg etter følgende 3 kriterier:

1. Kommunestørrelse
2. Utgiftsbehov
3. Inntektsnivå

Er det «lokale» forhold som kan ha stor betydning for utgiftsbehovet?

KOSTRA-grupper «samler» kommuner etter disse forholdene, men det kan være store forskjeller internt i hver gruppe

Det er også vanlig å bruke **Landet ekskl. Oslo** som en referanse

1. Kommunestørrelse:

Vi skiller mellom små, mellomstore og store kommuner. Små kommuner har færre enn 5000 innbyggere, mellomstore har fra 5000 til 19999 innbyggere, mens store kommuner har 20000 eller flere innbyggere.

2. Objektivt utgiftsbehov:

- «Angir» innbyggernes forventede behov for tjenester
- Utgiftsutjevningen kompensere for ulike kostnads- og etterspørselsforhold (demografi og sosioøkonomiske forhold) for at kommunene skal kunne gi et likeverdige tjenestetilbud.
- Kommunens samlede utgiftsbehov måles/vurderes gjennom kostnadsindeksen i inntektssystemet

Samlet beregnet utgiftsbehov for Sunndal:

SUNNDAL kommune

Beregning av utgiftsbehov - tillegg
(utgiftsutjevnedede tilskudd)

Sunndal har et samlet objektivt utgiftsbehov som er ca. 7,4% høyere enn landssnittet

	HELE LANDET		SUNNDAL			Bruk av folketall 1.7.2016	
	Vekt	Antall	Antall	Utgifts- behovs- indeks	Pst. utslag	Tillegg/ fradrag i utgiftsutj kr per innb	1000 kr
0-1 år	0,0053	119 509	144	0,8849	-0,06 %	-30	-216
2-5 år	0,1420	249 420	273	0,8038	-2,79 %	-1 385	-9 877
6-15 år	0,2674	629 357	802	0,9359	-1,71 %	-853	-6 080
16-22 år	0,0224	464 714	713	1,1268	0,28 %	141	1 007
23-66 år	0,1029	3 015 909	3 940	0,9594	-0,42 %	-208	-1 480
67-79 år	0,0550	535 842	802	1,0992	0,55 %	271	1 935
80-89 år	0,0754	176 414	360	1,4987	3,76 %	1 870	13 333
over 90 år	0,0379	44 464	95	1,5691	2,16 %	1 073	7 648
Basistillegg	0,0190	329	0,6419	1,4336	0,82 %	410	2 921
Sone	0,0102	20 533 635	63 396	2,2674	1,29 %	643	4 584
Nabo	0,0102	9 332 455	17 779	1,3991	0,41 %	202	1 444
Landbrukskriterium	0,0021	1	0,0023	1,7253	0,15 %	76	540
Innvandrere 6-15 år ekskl Skand	0,0072	46 161	89	1,4160	0,30 %	149	1 062
Norskfødte med innv foreld 6-15 år ekskl Skand							
Flyktninger uten integreringstillegg	0,0082	143 765	120	0,6130	-0,32 %	-158	-1 125
Dødlighet	0,0448	31 096	48	1,1336	0,60 %	298	2 123
Barn 0-15 med enslige forsørgede	0,0161	126 902	203	1,1748	0,28 %	140	998
Lavinntekt	0,0101	253 412	334	0,9680	-0,03 %	-16	-115
Uføre 18-49 år	0,0063	91 374	111	0,8922	-0,07 %	-34	-241
Opphopningsindeks	0,0093	217	0	0,5383	-0,43 %	-214	-1 522
Urbanitetskriterium							
Aleneboende 30 - 66 år	0,0189	441 527	657	1,0928	0,18 %	87	622
PU over 16 år	0,0480	19 079	34	1,3088	1,48 %	737	5 255
Ikke-gifte 67 år og over	0,0448	335 234	587	1,2860	1,28 %	637	4 543
Barn 1 år uten kontantstøtte	0,0174	38 837	59	1,1078	0,19 %	93	665
Innbyggere med høyere utdann	0,0191	1 285 925	1 269	0,7247	-0,53 %	-261	-1 864
1 Kostnadsindeks	1,0000			1,07377	7,38 %	3 669	26 159

Ca 71%

Inntektssiden:

Frie disponible inntekter:

Skatt

Rammetilskudd

Eiendomsskatt

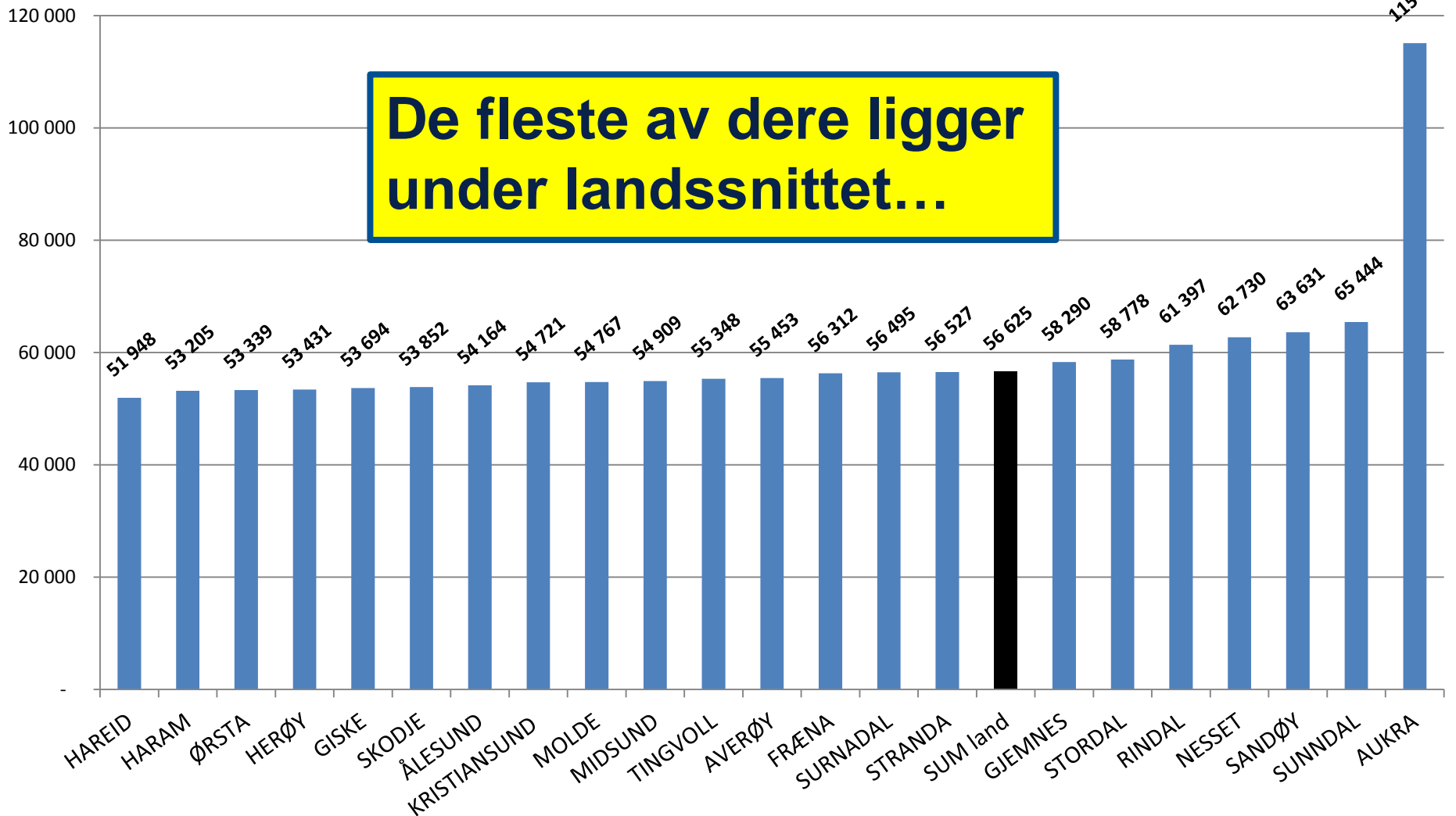
Konsesjonskraft

Renteinntekter og netto gevinst på fin. omløpsmidler

OBS! Det kun disse inntektene inklusive naturressursskatt (skatt fra kraftforetak etablert i kommunen) som legges til grunn ved grupperingen av kommuner (KOSTRA)

Disse frie inntektene korrigeres for variasjon i utgiftsbehov (jfr kriteriene i inntektssystemet). Kommuner med et høyt beregnet utgiftsbehov får justert sine inntekter ned, mens kommuner med lavt beregnet utgiftsbehov får justert opp sine inntekter.

Frie korr. innt. kr per innb

KOSTRA-kommunegrupper:

Gruppe	Navn
Gr. 1	Små kommuner med middels bundne kostnader per innbygger, lave frie disponible inntekter
Gr. 2	Små kommuner med middels bundne kostnader per innbygger, middels frie disponible inntekter
Gr. 3	Små kommuner med middels bundne kostnader per innbygger, høye frie disponible inntekter
Gr. 4	Små kommuner med høye bundne kostnader per innbygger, lave frie disponible inntekter
Gr. 5	Små kommuner med høye bundne kostnader per innbygger, middels frie disponible inntekter
Gr. 6	Små kommuner med høye bundne kostnader per innbygger, høye frie disponible inntekter
Gr. 7	Mellomstore kommuner med lave bundne kostnader per innbygger, lave frie disponible inntekter
Gr.8	Mellomstore kommuner med lave bundne kostnader per innbygger, middels frie disponible inntekter
Gr.9 - INGEN	Mellomstore kommuner med lave bundne kostnader per innbygger, høye frie disponible inntekter
Gr.10	Mellomstore kommuner med middels bundne kostnader per innbygger, lave frie disponible inntekter
Gr.11	Mellomstore kommuner med middels bundne kostnader per innbygger, middels frie disponible inntekter
Gr.12	Mellomstore kommuner med middels bundne kostnader per innbygger, høye frie disponible inntekter
Gr.13	Store kommuner utenom de fire største byene
Gr.14	Bergen, Trondheim og Stavanger
Gr.15	Oslo kommune
Gr.16	De ti kommunene med høyest frie disponible inntekter per innbygger

Hvorfor bør vi ha innsikt i KOSTRA-gruppene?

Dere etter størrelse, inntekter og utgiftsbehov:

Komm.nr.	Kommune	Innbyggere	Frie innt.	Samlet utg. behov	PLO utg. behov	KOSTRAgr.
1502	Molde	26 822	54 767	0,960	0,986	13
1504	Ålesund	47 199	54 164	0,948	0,933	13
1505	Kr.sund	24 442	54 721	0,977	1,053	13
1515	Herøy	8 957	53 431	0,998	1,059	8
1517	Hareid	5 185	51 948	1,039	1,078	10
1520	Ørsta	10 744	53 339	1,042	1,123	10
1525	Stranda	4 623	56 527	1,064	1,265	2
1526	Stordal	1 005	58 778	1,344	1,409	5
1529	Skodje	4 667	53 852	1,028	0,949	1
1532	Giske	8 176	53 694	1,010	0,883	11
1534	Haram	9 312	53 205	1,033	1,093	10

Dere etter størrelse, inntekter og utgiftsbehov:

Komm.nr.	Kommune	Innbyggere	Frie innt.	Samlet utg. behov	PLO utg. behov	KOSTRAgr.
1543	Neset	2 963	62 730	1,139	1,437	2
1545	Midsund	2 085	54 909	1,239	1,349	4
1546	Sandøy	1 246	63 631	1,283	1,469	5
1547	Aukra	3 547	115 090	1,080	1,041	16
1548	Fræna	9 741	56 312	1,037	1,070	10
1554	Averøy	5 856	55 453	1,027	1,082	11
1557	Gjemnes	2 611	58 290	1,163	1,300	2
1560	Tingvoll	3 109	55 348	1,194	1,505	2
1563	Sunndal	7 126	65 444	1,074	1,296	12
1566	Surnadal	5 986	56 495	1,037	1,269	11
1567	Rindal	2 026	61 397	1,166	1,372	2

KS-modell for synliggjøring av kommunens ressursbruk hensyntatt utgiftsbehov og inntekter

Det er 2 modeller:

- 1) Hovedmodell som viser egen kommune med tidsserie 2014, 2015 og 2016**
- 2) Tilleggsmodell som viser egen kommune og sammenliknet med inntil 3 andre**

Om modellen:

- Kommuner har **forskjellig inntektsgrunnlag**, hvilket betyr at de ikke kan bruke like mye ressurser (penger) til de kommunale tjenestene. Kommunene med de høyeste inntektene kan gjennomgående ha «bedre» tjenestetilbud enn kommunene med de laveste inntektene.
- Kommunene er forskjellige med hensyn til befolkningssammensetning, andre sosiodemografiske forhold og bosettingsmønster som påvirker kommunenes forventede ressursbruk eller **utgiftsbehov**.

I tillegg korrigerer modellen for forskjeller i:

- Arbeidsgiveravgift
- Pensjon
- Elever i statlig/private skoler
- Vertskommunetilskudd HVPU

- **Modellen må imidlertid ikke brukes som en fasit for hvordan kommunen skal prioritere sine ressurser til de ulike tjenestene. Slik fasit finnes ikke!**
- Det er kommunestyret som prioriterer ressursene ut fra sin lokale kunnskap og lokale behov. Modellen inneholder heller ikke informasjon om **tjenestekvalitet.**
- Den enkelte kommune bør derfor ved bruk av modellen vurdere å supplere illustrasjonene av ressursbruk med egen informasjon om tjenestekvalitet, produktivitet og dekningsgrader slik at man kan fremstille ***tjenesteprofiler*** og identifisere kommunens/tjenestenes ***handlingsrom.***

Hva KS-modellen viser:

Ressursbruk

Produktivitet

Brukere

Prioritering

Dekningsgrad

Målgrupper

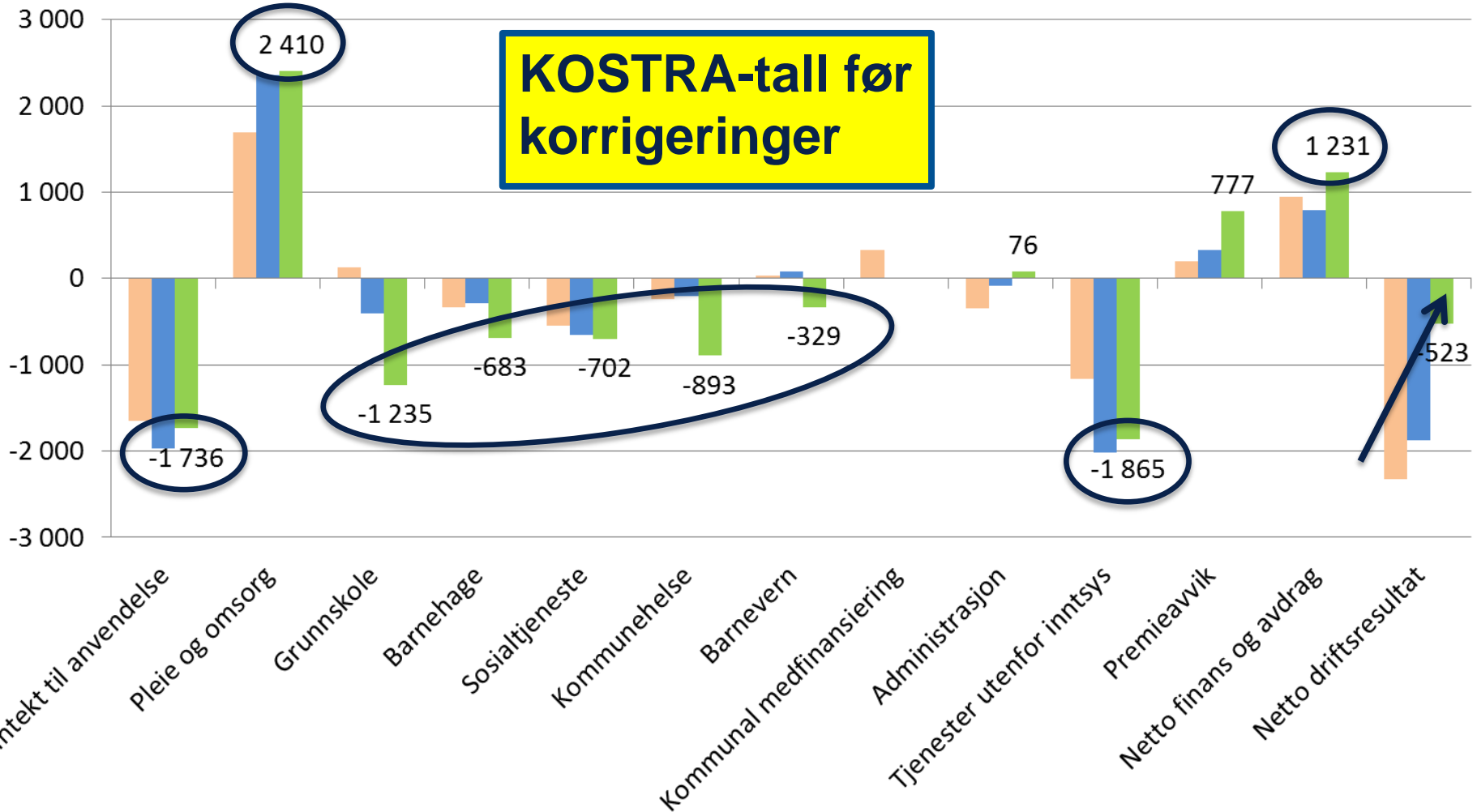

Hovedmodellen med Kristiansund:

Slik ser kommunens ressursbruk ut - med tallene dere har levert til KOSTRA sammenlignet med landsgjennomsnitt(=0), (kroner per innbygger)

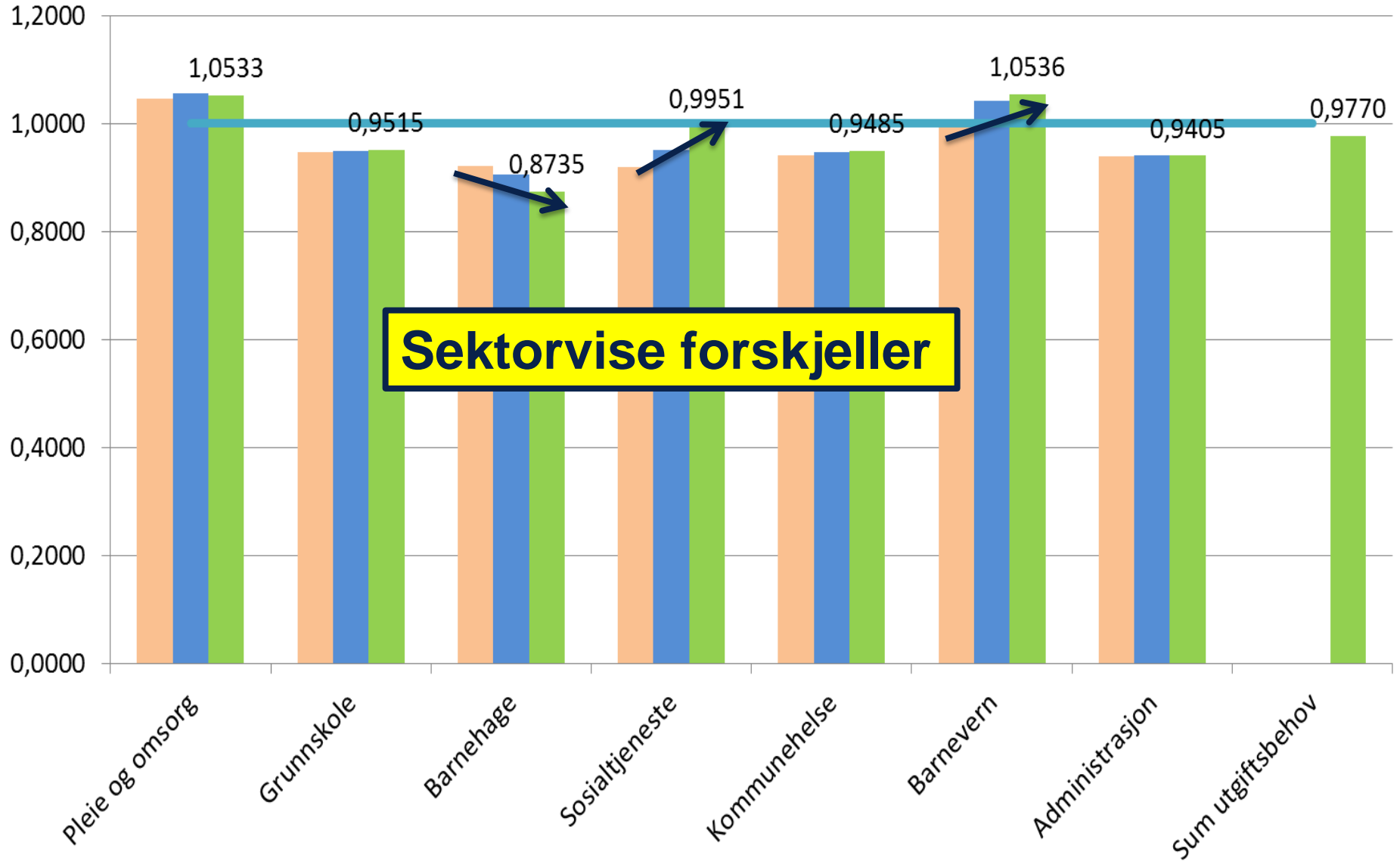
2014 2015 2016

KOSTRA-tall før korrigeringer

**Kommunens beregnede utgiftsbehov sammenlignet med landsgjennomsnittet (=1).
Kommunen blir kompensert/trukket for dette i rammetilskuddet.**

2014 2015 2016 Landet

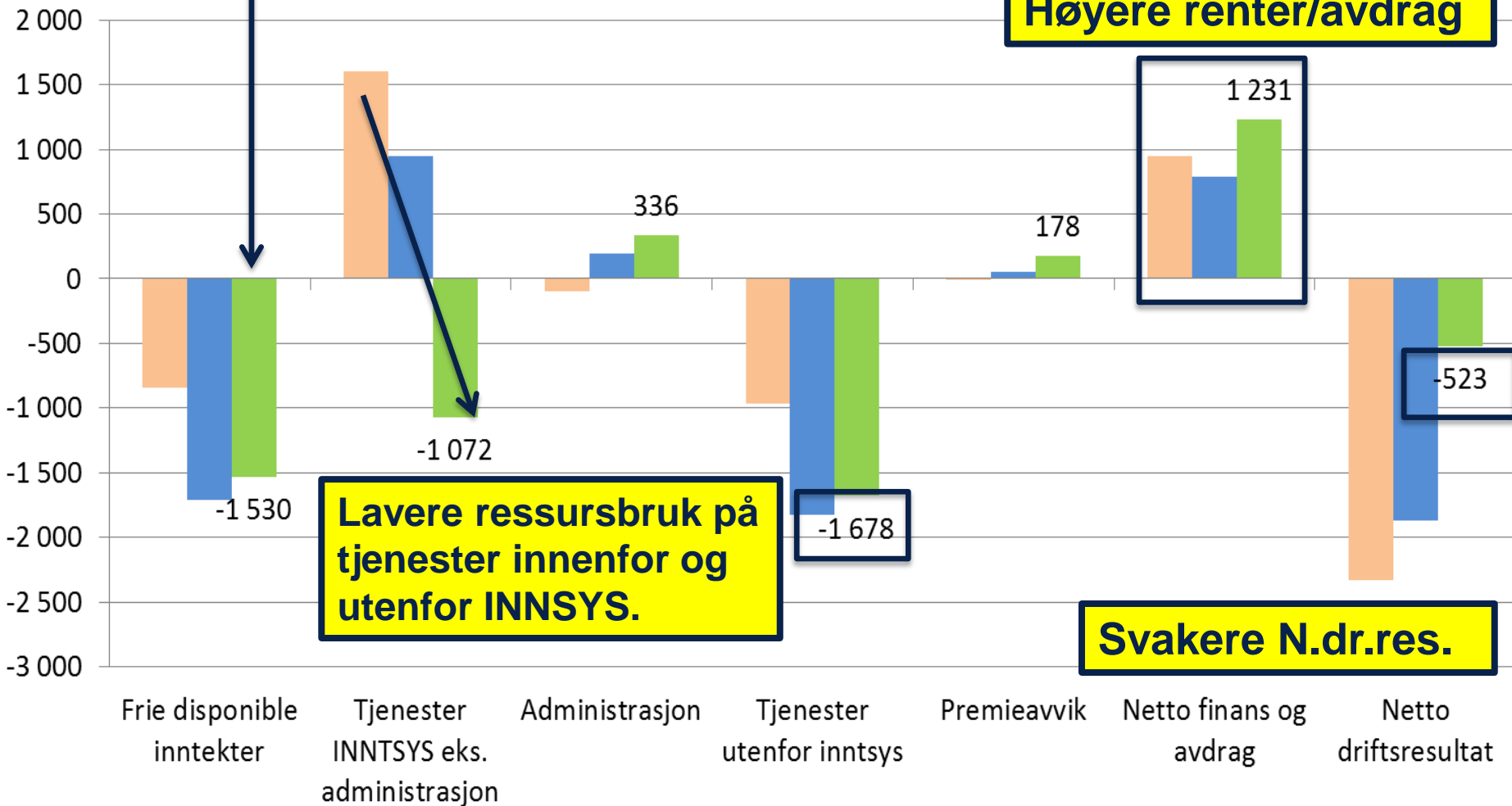

Kommunens frie disponible inntekter og ressursbruk (kr per innb)
 avvik fra landsgjennomsnitt(=0) korrigerert for kommunens utgiftsbehov m.m
 (kroner per innbygger)

Betydeligere lavere frie inntekter enn landssnittet

2014 2015 2016

Høyere renter/avdrag

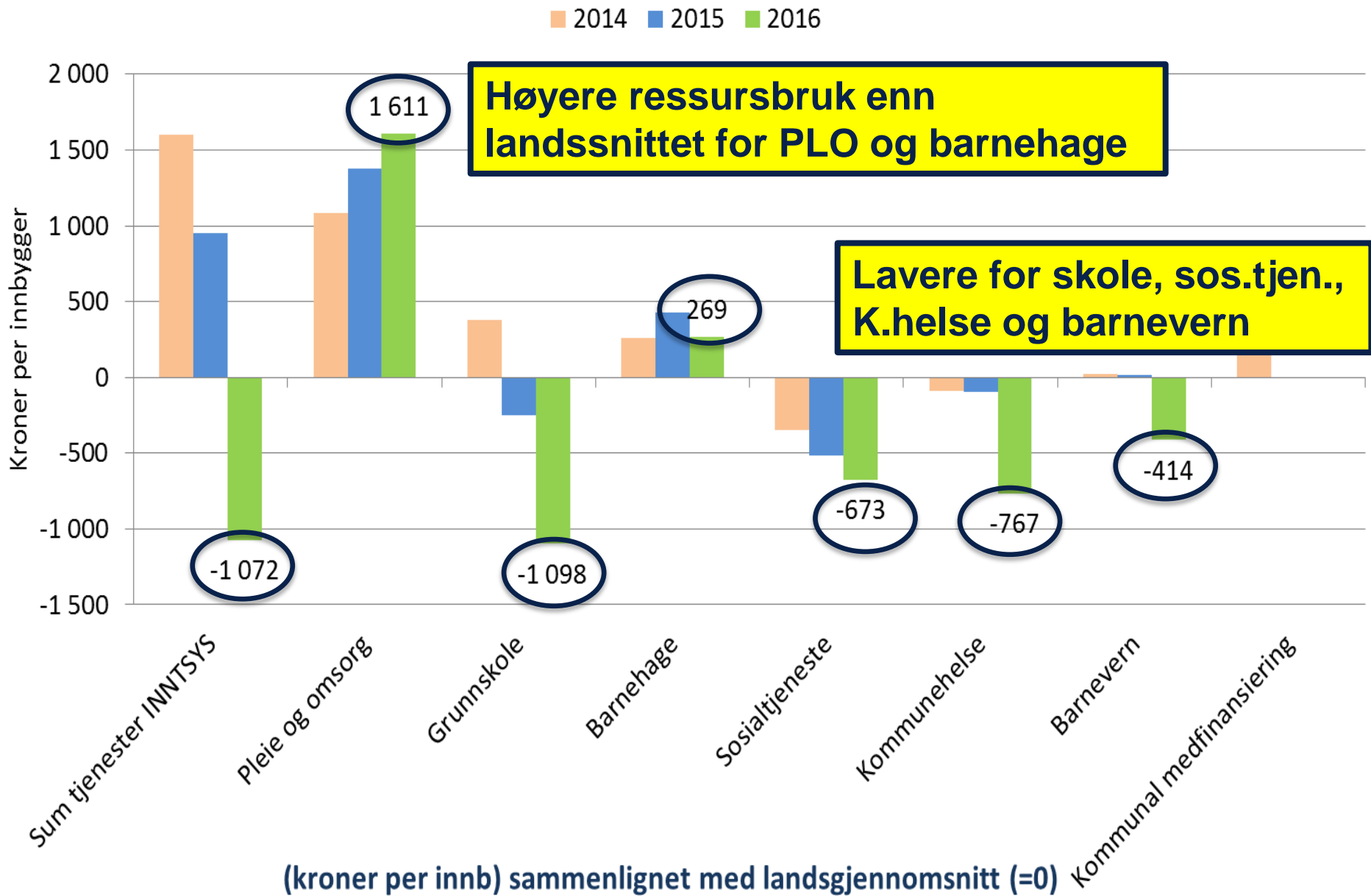

Lavere ressursbruk på tjenester innenfor og utenfor INNTSYS.

Svakere N.dr.res.

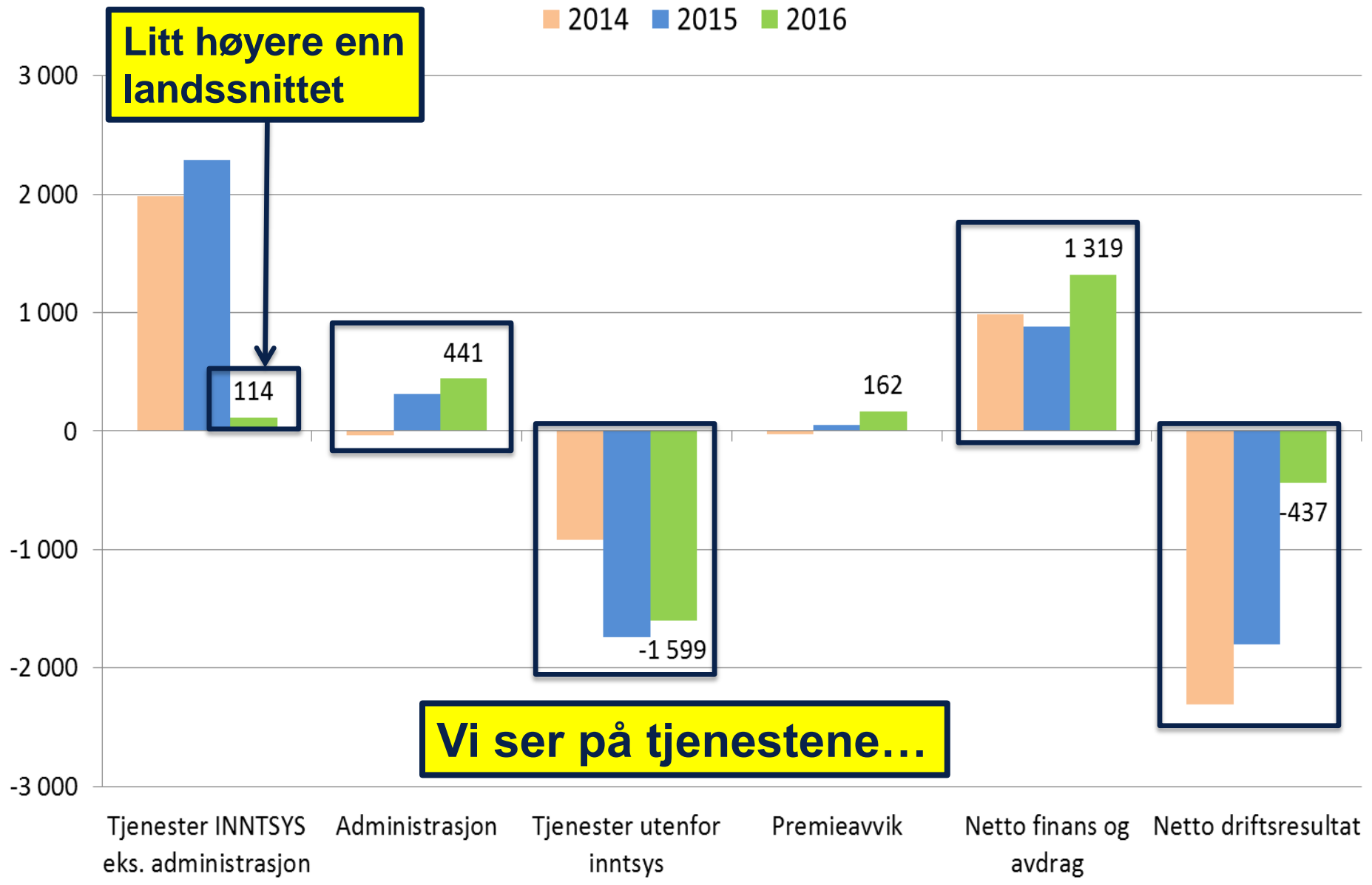
Tjenester innenfor inntektssystemet

Kommunens ressursbruk korrigeret for forskjeller i utgiftsbehov m.m

Ressursbruk (prioritering) justert for ulikheter i inntekt og utgiftsbehov
sammenlignet med landsgjennomsnitt(=0) (kroner per innbygger)

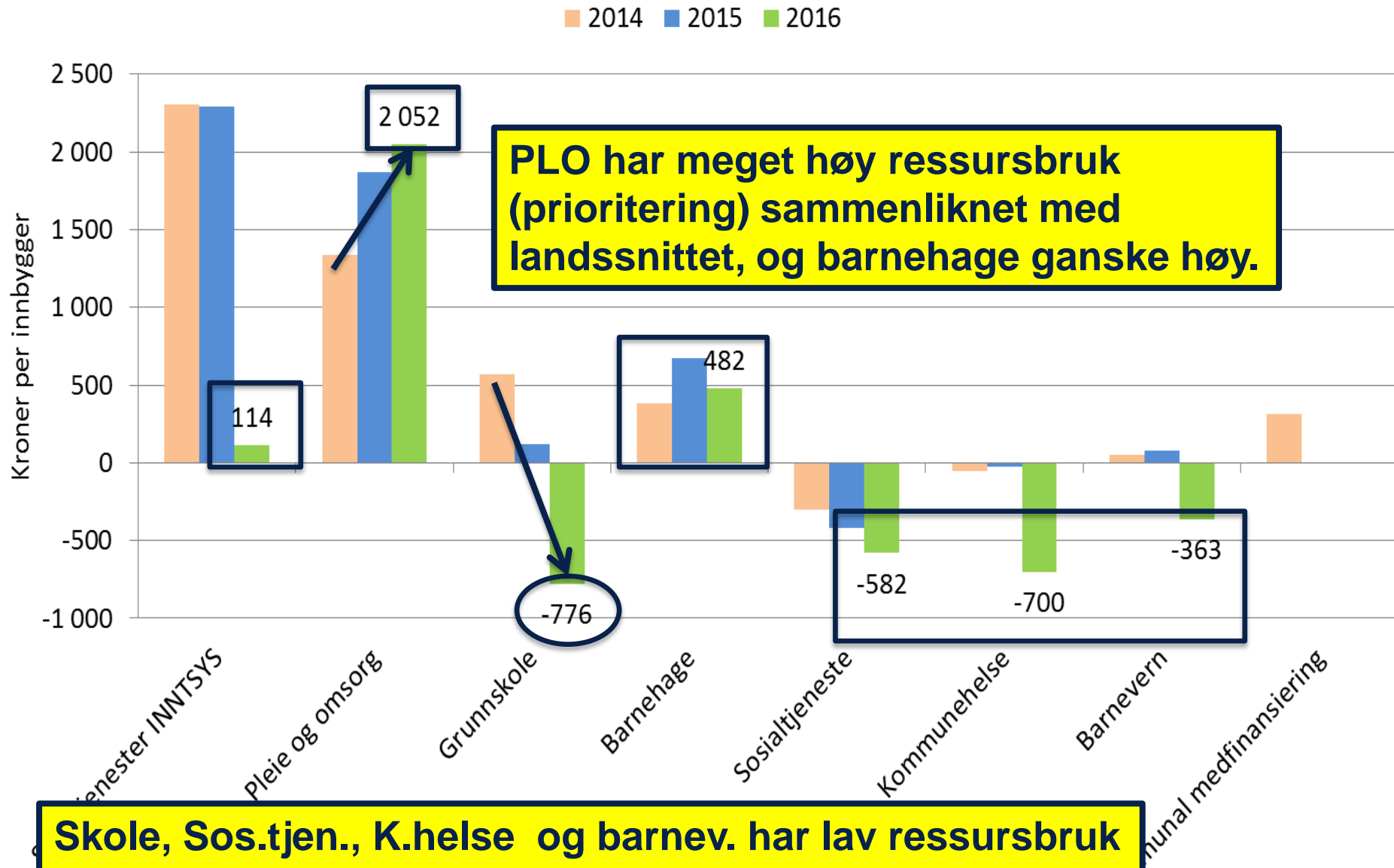

Litt høyere enn landssnittet

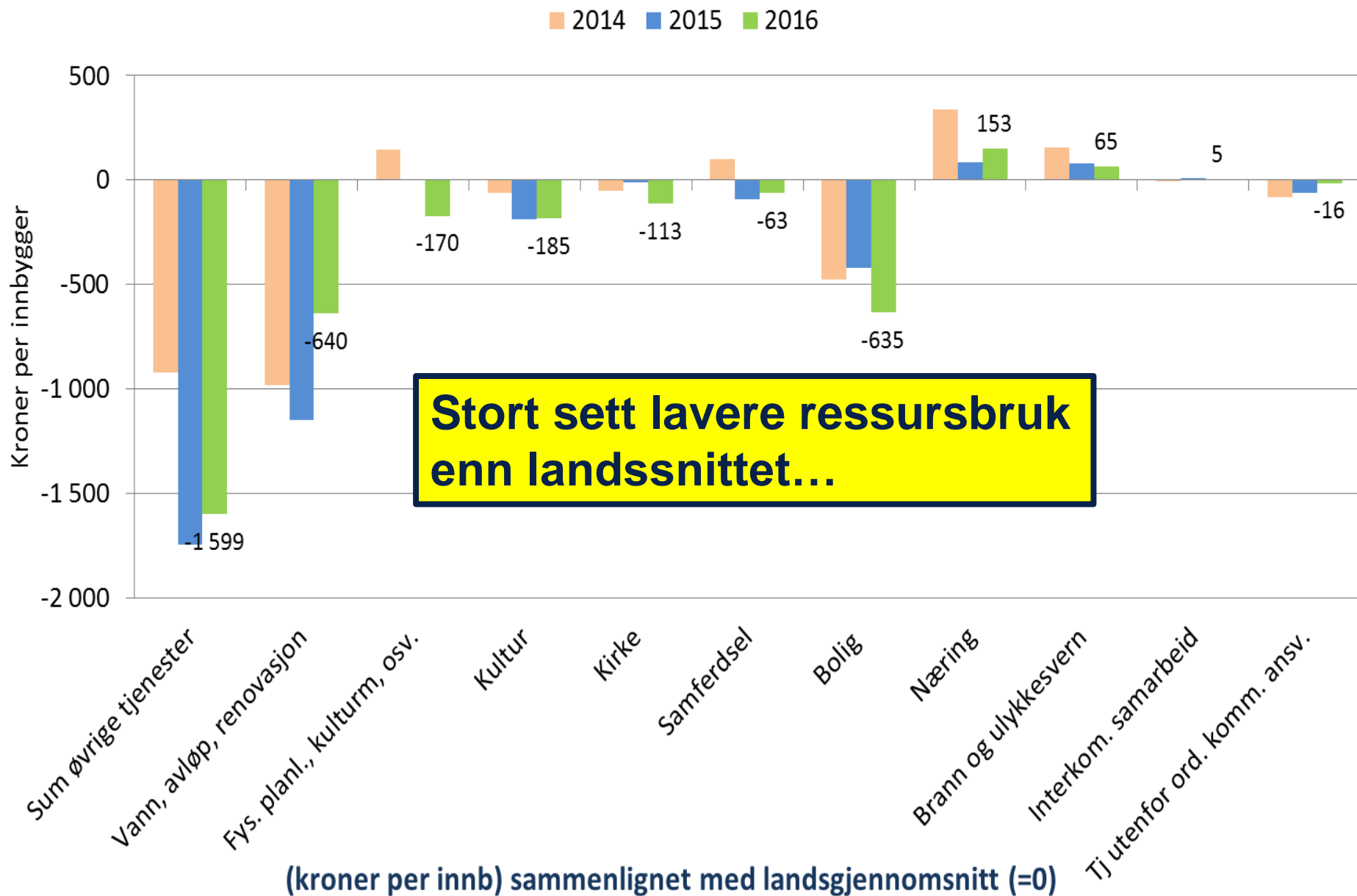
Vi ser på tjenestene...

Tjenester innenfor inntektssystemet

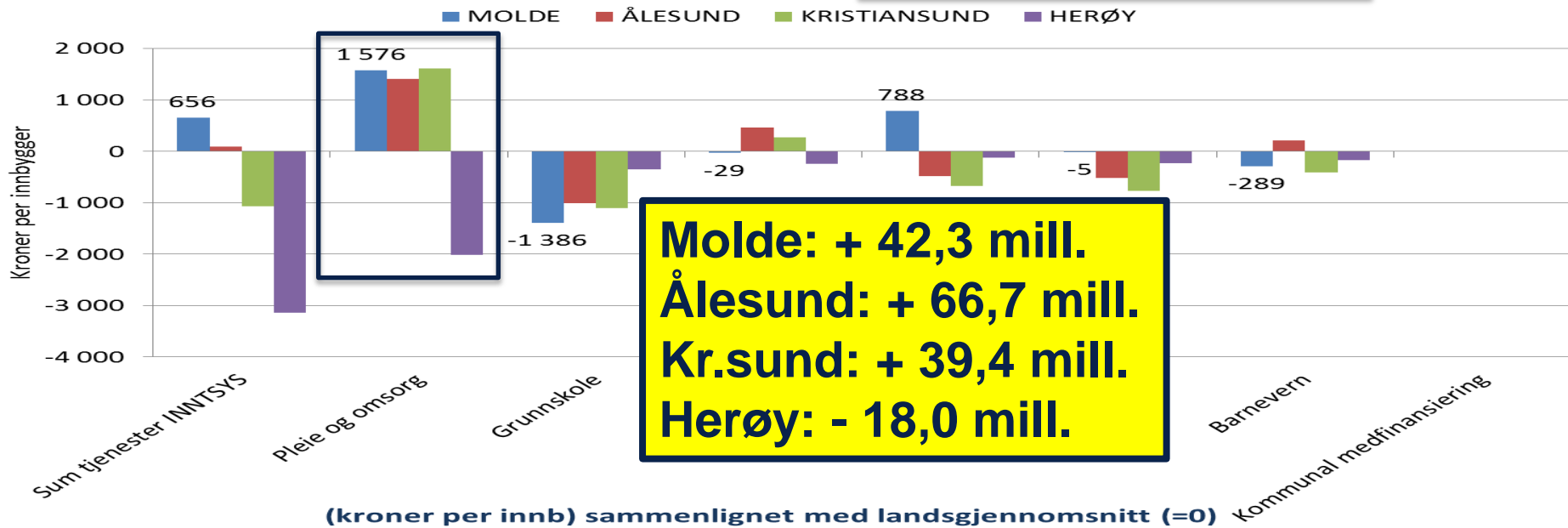
Ressursbruk (prioritering) hensyntatt forskjeller i inntekter og utgiftsbehov

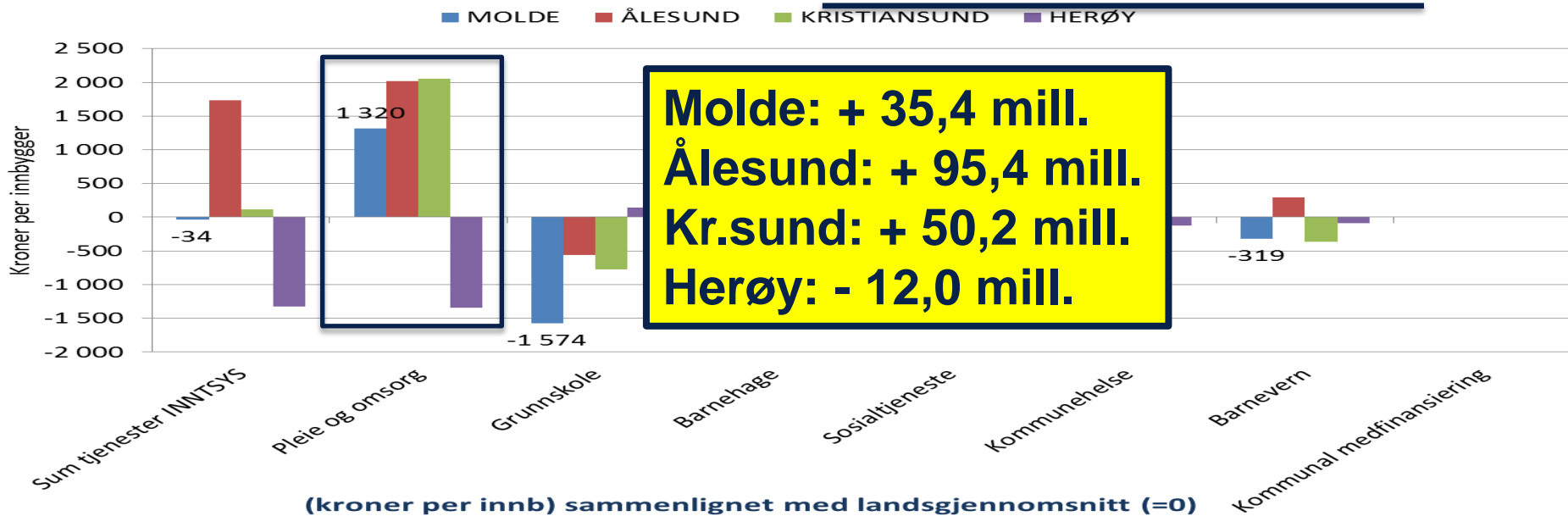
Ressursbruk til (prioritering av) øvrige tjenester korrigert for forskjeller i inntektsnivå

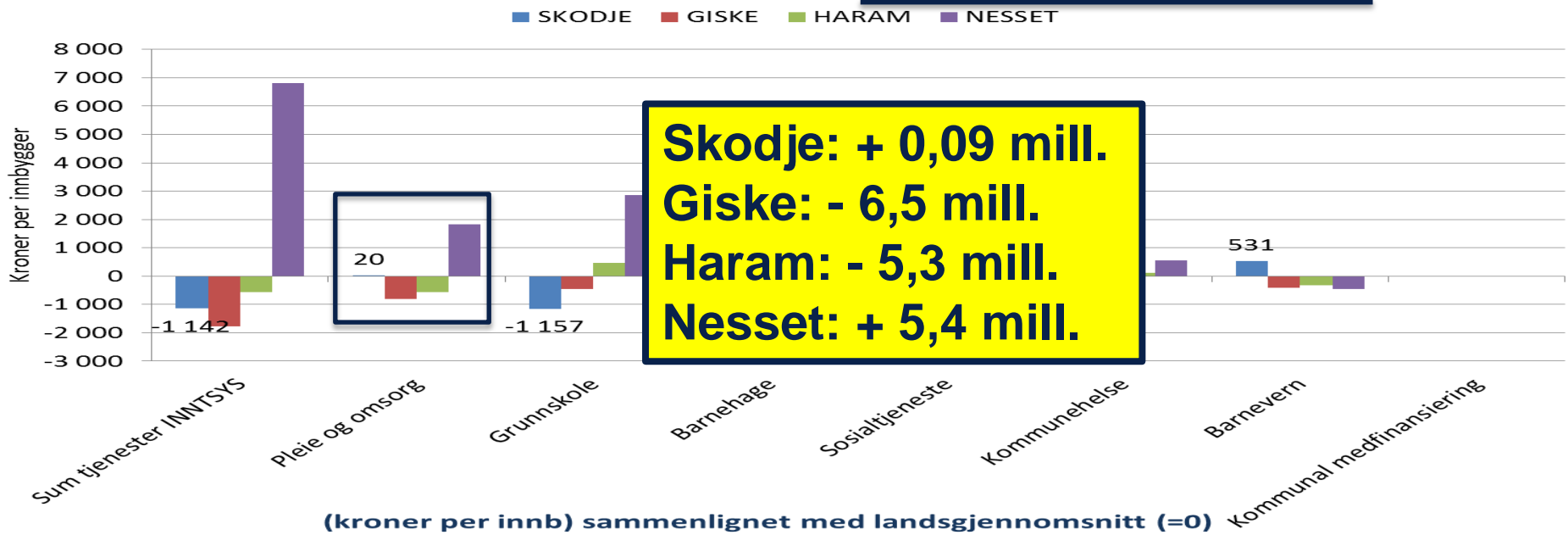
Tjenester innenfor inntektssystemet Kommunens ressursbruk korrigert for forskjeller i utgiftsbehov m.m

Tjenester innenfor inntektssystemet Ressursbruk (prioritering) hensyntatt forskjeller i inntekter og utgiftsbehov

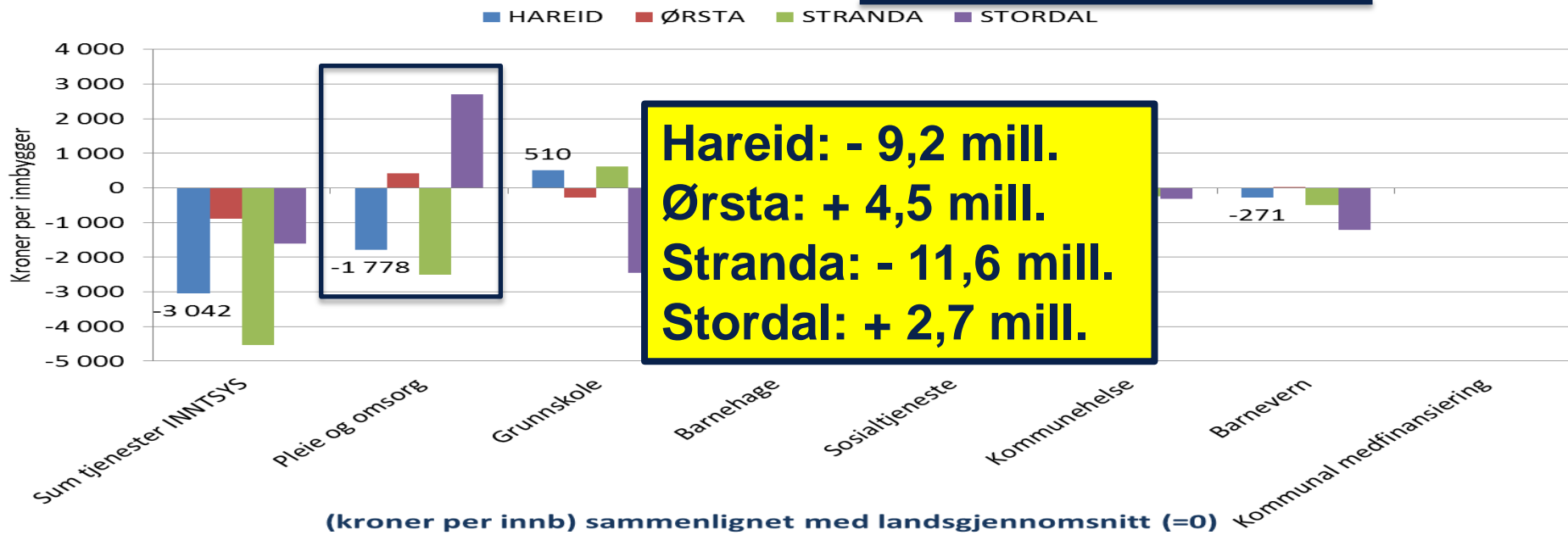
Tjenester innenfor inntektssystemet
Kommunens ressursbruk korrigert for forskjeller i utgiftsbehov m.m

Tjenester innenfor inntektssystemet
Ressursbruk (prioritering) hensyntatt forskjeller i inntekter og utgiftsbehov

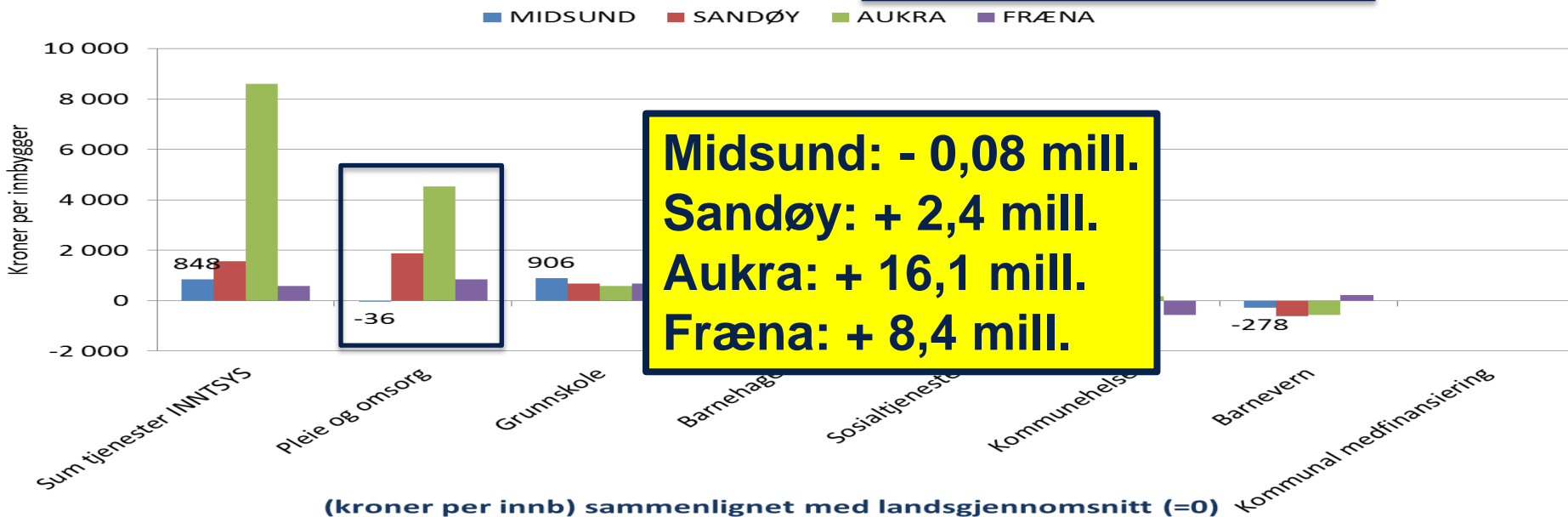
Tjenester innenfor inntektssystemet
Kommunens ressursbruk korrigert for forskjeller i utgiftsbehov m.m

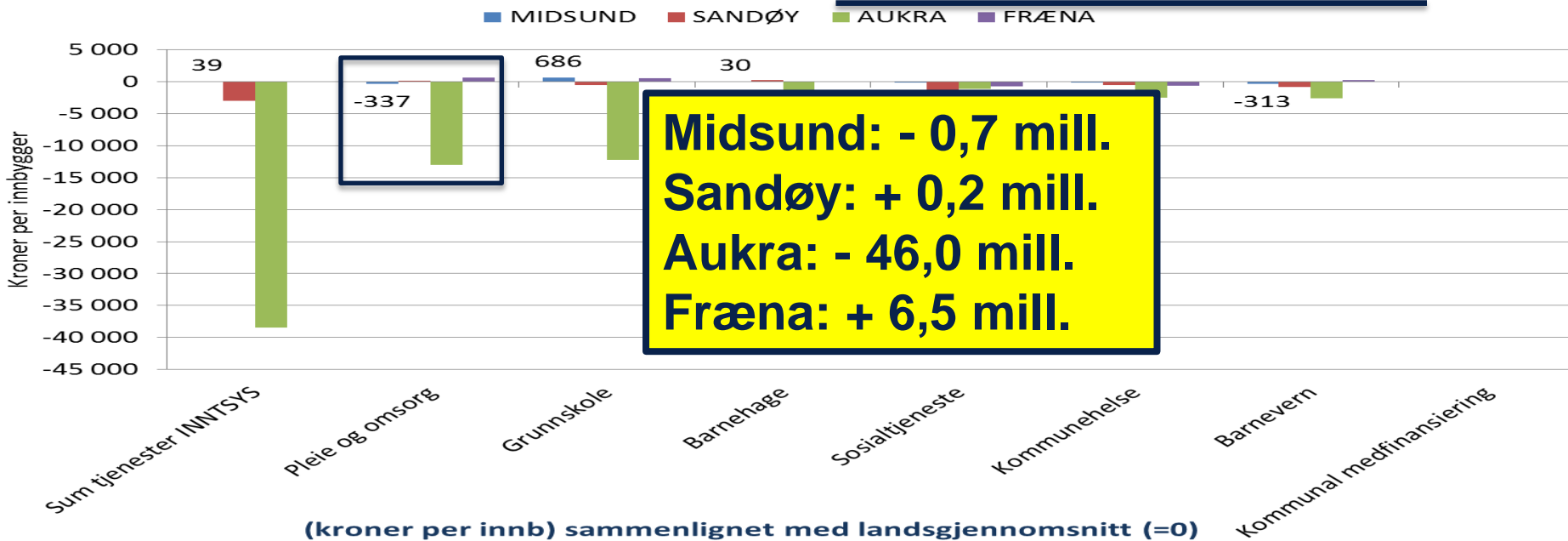
Tjenester innenfor inntektssystemet
Ressursbruk (prioritering) hensyntatt forskjeller i inntekter og utgiftsbehov

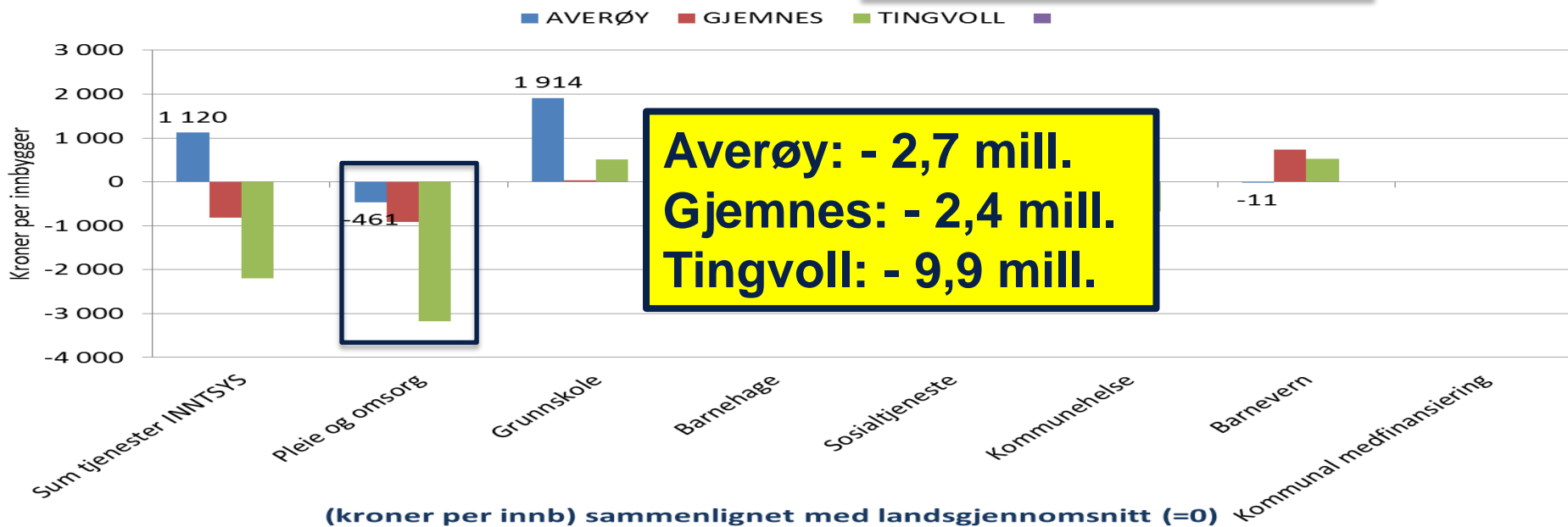
Tjenester innenfor inntektssystemet Kommunens ressursbruk korrigert for forskjeller i utgiftsbehov m.m

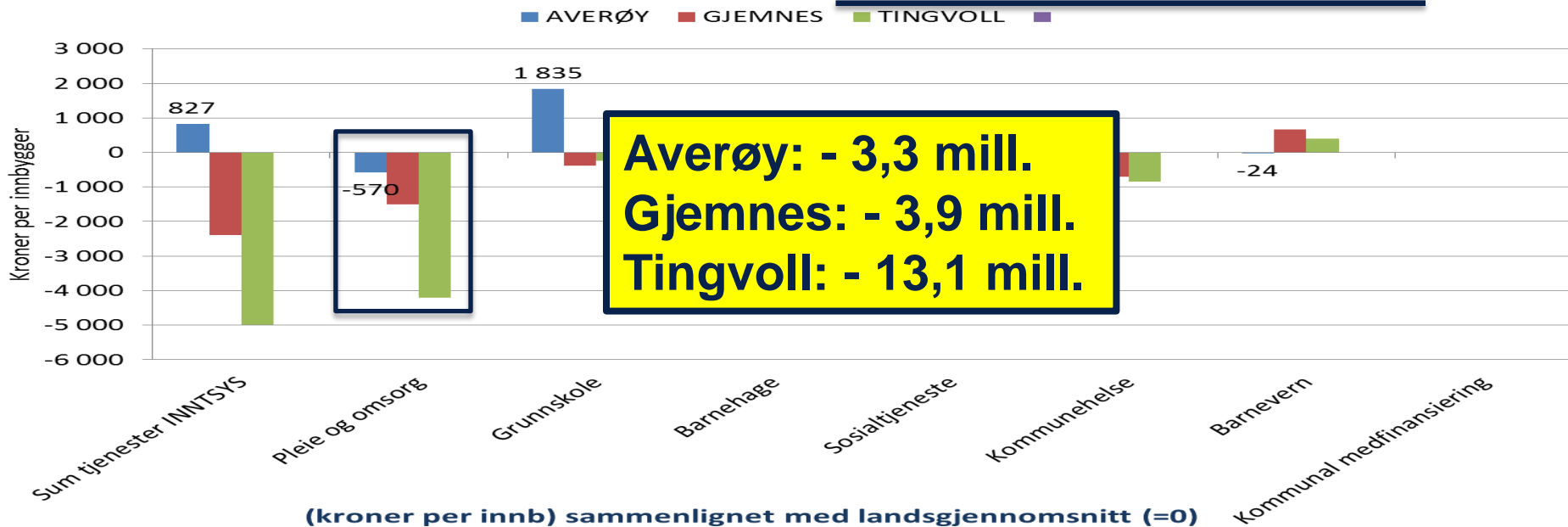
Tjenester innenfor inntektssystemet Ressursbruk (prioritering) hensyntatt forskjeller i inntekter og utgiftsbehov

Tjenester innenfor inntektssystemet
Kommunens ressursbruk korrigert for forskjeller i utgiftsbehov m.m

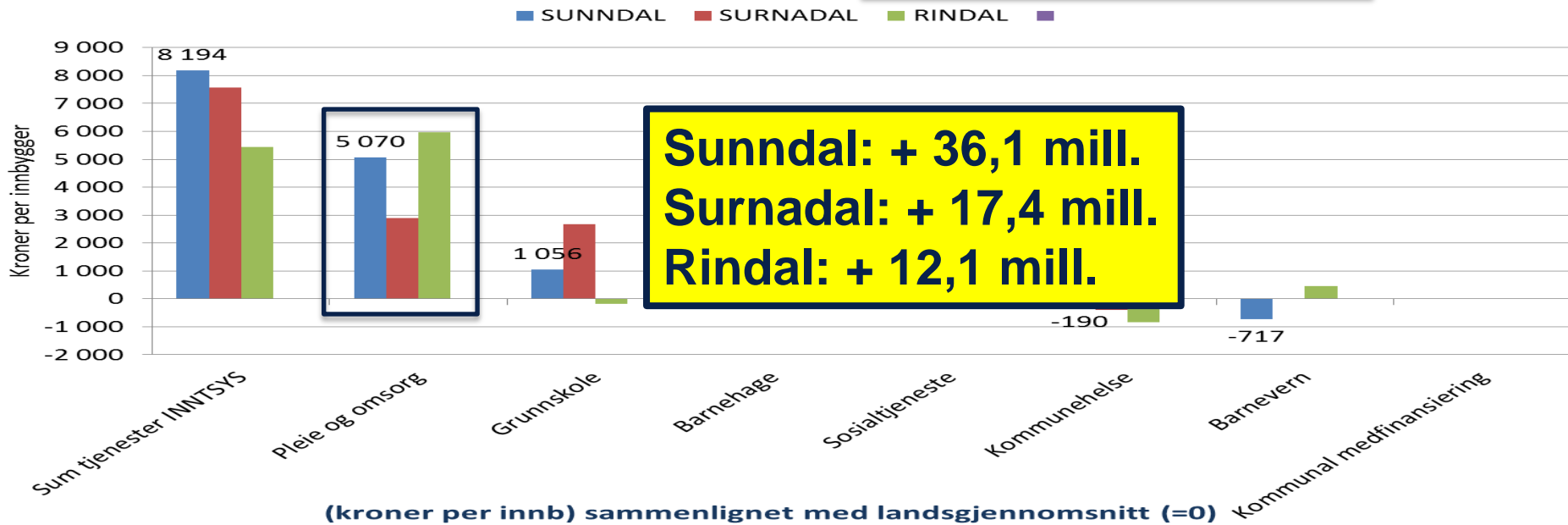

Tjenester innenfor inntektssystemet
Ressursbruk (prioritering) hensyntatt forskjeller i inntekter og utgiftsbehov

Tjenester innenfor inntektssystemet Kommunens ressursbruk korrigert for forskjeller i utgiftsbehov m.m

Tjenester innenfor inntektssystemet Ressursbruk (prioritering) hensyntatt forskjeller i inntekter og utgiftsbehov

